І чужому научайтесь,
І свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція & Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City 3, N. J.
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXXI. Ч. 128. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 11-го ЛИПНЯ (JULY) 1964 No. 128. VOL. LXXI.

В ПОНЕДІЛОК 13 Ц.М. ПОЧИНАЄТЬСЯ КОНВЕНЦІЯ РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ПАРТІЇ

Скрентон старається послабити шанси Ґолдвотера

Прихильники кандидатури Вілліяма Скрентона на президента ЗДА супроводжають його (внизу посередині між поліцаями) вулицями Сан Франсіско до його виборчої головної квартири. Над юрбою — транспаренти і плякати із закликами.

Сан Франсіско. — В понеділок 13 липня ц. р. починається передвиборча конференція Республіканської партії, яка призначить кандидатів на президента і віце - президента в цьогорічних осінніх виборах. Тим часом суперник сенатора Беррі Голдвотера до номінації на республіканського кандидата у найближчих президентських виборах, пенсильвенійський губернатор Вільям Скрентон виступив з гострою атакою проти Голдвотера на Комісії Плятформи в минулий четвер 9 липня ц. р., вимагаючи схвалити партійно - політичну плятформу, чи пак насправді програму, яка зобов'язувала б республіканського президентського кандидата. Скрентон назвав конкретно 11 точок, які включали засудження скрайніх політичних груп включно з Джон Бирч Сосайті, закордонну політику, соціяльну проблему, схвалений недавно закон про громадянські права, відношення до робітничих справ, відношення спеціяльно до війни у В'єтнамі і т. д. Атака губернатора Скрентона зокрема стосувалася обширного інтерв'ю, що його 30 червня ц. р. дав сенатор Ґолдвотер західньо - німецькому журналові „Дер Шпіґель". У тому інтерв'ю Ґолдвотер признав, що „як на нинішній день", то жоден республіканський кандидат не всилі перемогти президента Джансона. Губернатор Скрентон добачив у тій заяві дефетизм і нездатність Ґолдвотера бути партійним кандидатом. Далі, губернатор Скрентон гостро критикував Ґолдвотера за заяву, що коли б він став президентом, то поставив би тільки принцип, що у Південному В'єтнамі мусить прийти перемога, але залишив би генералам вирішення, яким способом цю перемогу осягнути. Губернатор Скрентон закинув Голдвотерові, що він не розуміє завдань президента ЗДА, як головного команданта збройних сил ЗДА. Однак — за твердженням коментаторів — губернаторові Скрентонові не вдалося зробити глибше враження на членів Комісії Плятформи. Внесок прихильників Скрентона у формально - процедуральній справі названої Комісії осягнув тільки 11 голосів на 100 членів Комісії. Коментатори вважають це за певний знак, що більшість Комісії буде проти такого формулювання партійної плятформи, яке зв'язало б руки сенаторові Ґолдвотерові, або поставило його в незручну ситуацію у зв'язку з суперечними його ранішими заявами. Зрештою, сенатор Ґолдвотер сам погоджується, щоб відмежуватись від скрайніх груп і в згаданому інтерв'ю з „Шпіґелем" заявив, що він ніколи не вважав себе за людину будь - яких скрайніх поглядів. Сенатор Ґолдвотер певний, що він дістане номінацію на республіканського кандидата на президента вже в першому голосуванні. За газетними твердженнями, він дійсно розпоряджає к. 700 голосами конвенційних делеґатів, коли на осягнення більшости треба тільки 665 голосів.

Професор Лев Добрянський найменований спеціяльним асистентом голови Республіканської партії під час конвенції

Вашинґтон. — Крайовий Комітет Республіканської партії інформує, що проф. Лев Е. Добрянський, голова Крайового Комітету Поневолених Націй і президент Українського Конґресового Комітету Америки, був найменований спеціяльним асистентом голови Крайового Комітету Республіканської партії Вільяма Е. Міллера під час конвенції цієї партії, яка починається в найближчий понеділок в Сан Франсіско. В. Е. Міллер, повідомляючи проф. Добрянського про це найменування, заявив: „Знаючи Вашу відданість інтересам Республіканської партії та довгі роки праці в нашому імені, я вважатиму своєю особистою честю, якщо Ви погодитесь бути моїм спеціяльним асистентом на нашій крайовій конвенції в Сан Франсіско". Проф. Лев Добрянський вже перебуває в Сан Франсіско і в четвер, 9-го липня, склав довшу заяву на нарадах Резолюційної Комісії Республіканської партії, віддаючи в цій заяві окрему увагу справі американської допомоги визвольним рухам українського і інших поневолених Москвою народів.

Проф. Лев Добрянський

Іван Задорожний перебрав керівництво культурної активности на Союзівці під час сезону

ІЗАБЕЛА ФОМЕНКО - КУРДИДИК Й АНДРІЙ ДОБРЯНСЬКИЙ ВІЗЬМУТЬ УЧАСТЬ В КОНЦЕРТІ ЦІЄЇ СУБОТИ

Союзівка, Кергонксон. Відомий із своїх багатьох та репрезентативних виступів диригент Хору „Думка" й Капелі Бандуристів ім. т. Шевченка маестро Іван Задорожний погодився перебрати провід культурної активности на цій оселі Українського Народного Союзу в Кетскильських горах під час цьогорічного сезону — інформує п. Володимир Квас, який разом з п. Данилом Слободяном виконує відповідальну функцію управителя цієї оселі. Рівночасно п. Ів. Задорожний інформує, що в концерті цієї суботи, 11-го липня, візьмуть участь двоє відомих наших артистів-солістів: пані Ізабелла Фоменко Курдидик та п. Андрій Добрянський, яким на фортепіяні акомпаніюватиме проф. О. Омельський. В програмі концерту пісні та оперові арії. П. Ів. Задорожний, перебираючи функцію керівника культурної активности на Союзівці під час цьогорічного сезону, сподівається, що йому при співпраці наших артистів пощастить піднести на ще вищий рівень щосуботнішні культурні імпрези на цій оселі та рівночасно покласти тривкі основи для майбутнього плянування і розвитку. Завершенням культурної активности в цьогорічному літньому сезоні буде запляновна на половину вересня велика Шевченківська імпреза для відзначення 150-річчя з дня народження Кобзаря України, під знаком якого й проходить цей Шевченківський 1964-ий рік.

В НЮ ЙОРКУ ТА БАГАТЬОХ ІНШИХ МІСТАХ ВІДЗНАЧАЮТЬ ТИЖДЕНЬ ПОНЕВОЛЕНИХ НАЦІЙ ВЖЕ ЦІЄЇ НЕДІЛІ

Ню Йорк. — Згідно з проголошенням президента Линдона Б. Джансона, цієї неділі, 12-го липня, починається в Америці „Тиждень Поневолених Націй", до відповідного відзначення якого президент Джансон закликав ввесь американський нарід. В Ню Йорку і в багатьох інших містах це відзначення відбудеться вже цієї неділі, 12-го липня, головно Богослуженнями по церквах та відповідними імпрезами в громадах. В Ню Йорку з нагоди „Тижня Поневолених Націй" відбудеться цієї неділі о год. 10-ій рано торжественна Свята Літургія, яку в намірені поневолених націй відправить кардинал Френсіс Спелман в катедрі св. Патрика. Національні групи, в цьому й українська, візьмуть у цьому Богослуженні зорганізовану участь зі своїми національними прапорами, збираючись напроти катедри на 5-ій евеню вже о год. 9-ій рано. Відповідні Богослуження будуть відправлені того ж дня також в інших церквах. У цю ж неділю о год. 12:15 в домі Асамблеї Европейських Поневолених Націй при площі Об'єднаних Націй ч. 769, напроти будинку Об'єднаних Націй, відбудеться церемонія піднесення прапорів при звуках національних гимнів поневолених европейських націй, включно з українською. Урочистість „Тижня Поневолених Націй" в міському уряді відбудеться у вівторок, 14-го липня, о год. 10-ій перед полуднем у прийомній залі Сити Гол, коли мейор міста Роберт Ф. Вагнер прийме численні делеґації, включно з українською, та в їх приявності видасть спеціяльну проклямацію „Тижня Поневолених Націй" у цій світовій метрополії.

● **Пласт у Західній Европі** організує, як і в минулі роки, Літній пластовий табір біля Кеніґсдорфу. Таборування окреме для дівчат і хлопців. Малозаможним надається велика знижка, а в окремих випадках цілковито звільняється від оплати. Таборування розпочнеться 28 липня і триватиме до 18 серпня.

КОМІТЕТ ПАМ'ЯТНИКА Т. ШЕВЧЕНКОВІ ДОСЯГНУВ СВОЮ МЕТУ, АЛЕ ЩЕ НЕ ЗАКІНЧИВ СВОЄЇ ПРАЦІ

Ню Йорк. — Комітет Пам'ятника Шевченкові досягнув свою мету — збудував пам'ятник Кобзареві України в столиці Америки, але ще не закінчив усієї своєї праці — ствердив екзекутивний директор Комітету п. Йосип Лисогір, відкриваючи і започатковуючи наради Управи цього Комітету, що відбулися тут у приміщеннях Наукового Т-ва ім. Шевченка в четвер, 9-го липня ввечорі та якими він проводив. Протоколував наради секретар Комітету д-р Ярослав Падох. Це були перші наради Управи Комітету після величавого відкриття пам'ятника в суботу, 27-го червня ц. р. і тому їх започатковано загальними враженнями і ствердженнями з урочистостей відкриття. Й. Лисогір вважає, що величність цих урочистостей відкриття перейшла навіть сподівання самого Комітету і в цьому велика заслуга багатьох, зокрема нашої Громади та її багатьох активних працівників і провідників на місцях, про яких немає багато повідомлень у пресі, але які дали рішальний вклад у мобілізацію наших національних сил під знаком пошани до нашого Кобзаря та вірности його ідеалам. Очевидно, що під час таких багатолюдних урочистостей тут і там могли траплятися недомагання і недотягнення, але вони в нічому не притемнюють тієї найбільш величавої урочистости, що нею було відкриття пам'ятника. Марш. Василь Мудрий висловив опінію, що про ці недомагання можна забути, бо вони не стоять у ніякому відношенні до величавости і величности урочистостей, що зробили на всіх наймогутніше враження. Він зокрема підкреслив масовість участи в урочистостях та порядок під час маніфестаційного походу і відкриття. Ред. А. Драган звернув увагу, що велич та значення урочистостей у Вашинґтоні мабуть заперла віддих большевикам, які колись за всяку ціну, навіть за ціну безпосереднього звернення до Комітету Пам'ятника Шевченкові, намагались примазатися до тієї акції, досі вперто промовчують подію відкриття, хоч про неї говорила вся світова преса. Проф. Ол. Архімович висловив думку, щоб усю цю величаву подію відкриття пам'ятника Кобзареві України в столиці Америки увіковічнити ще виданням відповідного документального збірника. Свою опінію та свої враження з відкриття пам'ятника висловлювали ще д-р Ярослав Падох, ред. Вол. Душник, п. Ігнат Білинський, інж. Осадца, голова Контрольної Комісії КПШ мґр. Іван Винник та ін. Загальний фінансовий огляд, зв'язаний з урочистостями у Вашинґтоні, подав директор канцелярії КПШ п. Юліян Ревай. Згідно з його звітом, заінкасовані вже та здепоновані впливи з різних імпрез, зв'язаних з відкриттям пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні, як і з продажу ювілейної книги, виносять 44,865.14 дол. Сьогодні ще було б важко сказати, що ці впливи покриють усі видатки, бо ще не закінчено всіх розрахунків. Точний касовий звіт з вливів і видатків, зв'язаних з відкриттям пам'ятника, буде виготовлений впродовж найближчих двох тижнів. Під час нарад багато уваги віддано справі закінчення робіт при оформленні площі, на якій стоїть пам'ятник. Виявляється, що остаточне закінчення тих робіт зможе наступити щойно в осінніх місяцях, бо щойно тоді можна буде засіяти траву та посадити додаткові дерева, які тепер зів'яли б на сонці. Натомість уже в найкоротшому часі будуть закінчені інші праці при оформлюванні площі. Згідно з твердженням п. Лисогора, що Комітет уже досягнув свою мету, але ще не закінчив своєї праці, впродовж найближчих чотирьох тижнів ще повною парою працюватиме канцелярія Комітету. Режисер п. Тамарський інформував про працю при підготові фільму з урочистостей. „Керуючи фільмуванням — говорив він — я, зайнятий працею, дивувався, що люди плакали із зворушення. Тепер, перевіряючи готові вже кадри фільму, мені виступають сльози із зворушення з тих схоплених на фільмову тасьму найбільш зворушливих сцен і образів вашинґтонських урочистостей". П. Тамарський сподівається, що підготова фільму до першого показу буде готова впродовж одного місяця часу.

Заключна програма Українського Дня на Світовій Виставці в Ню Йорку відбудеться 19-го липня ввечорі

Ню Йорк. — Дня 19 липня на Світовій Виставці, після вранішнього Богослуження та Українського Концерту о 3:30 по полудні, — увечорі о 7:30 розпочнеться заключна Українська Програма. Будуть відіграні симфонічною оркестрою американський і український гимни, після чого глядачів привітає п. Володимир Бакат — керівник Національних Днів на Світовій Виставці, а Програму відкриє святковим словом п. Йосип Лисогір, екзекутивний віце-президент УККА. Як уже повідомлялось, кращими мистецькими силами будуть виконані „Картини з українського життя", з участю хору „Думка", симфонічної оркестри під диригуванням Івана Задорожного, Балету Вадима Сулими, Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка, солістів Марії Лисогір, Ігоря Зайферта, Романа Осадчука, солістів балету — Вадима Сулими, Оксани Войновської та інших. У першій частині „Картин" використано твори Бортнянського, Лисенка, Леонтовича; у другій частині — козацькій — твори і композиції Печеніги-Углицького, Д. Січинського, Г. Китастого, О. Омельського, Л. Ревуцького. Після перерви, у третій частині „Картин", присвяченій Гуцульщині, симфонічна оркестра, хор „Думка" та Балет виконуватимуть твори А. Гнатишина, Печеніги - Углицького, М. Лисенка й ін. Після вставки з оперних арій, які співатиме солістка Марія Лисогір, а також хор „Думка", в кінцевій частині „Картин з українського життя" глядачі побачать „Заручини" — балетну картину, що її написав балетмайстер Вадим Сулима. На закінченя хор „Думка" в супроводі симфонічної оркестри під диригуванням Івана Задорожного співатиме кантату Павла Печеніги - Углицького на слова Тараса Шевченка „Наша дума, наша пісня" . . . Усю програму за сценарієм вестиме відомий актор Володимир Шуст, учасник Шекспірівських вистав у Ню Йорку.

Відзнака з нагоди Українського Дня на Світовій Виставці

Ню Йорк. — Для звеличання й задокументування Українського Дня на Світовій Виставці, проф. Ярослав Паладій виготовив відзнаку-жетон чи ґудзик. На відзначці зображена земська куля, обведена трьома колами, в центрі якої представлена мапа України в національних барвах. У центрі мапи — англомовний напис "Ukraine" та "Kiev", над яким височить наш національно-державний соборний знак — тризуб. Навкруги відзнаки є напис: внизу посередині — "World's Fair"; по лівій стороні — New York, N.Y.; по правій — July 19, 1964 та на горі — "Ukrainian Day". Відзначка буде розміром менша за пів-доляра, в синьо-жовтих кольорах. Її можна буде набути в той день на Світовій Виставці. Побажано, щоб усі українці її придбали і таким чином, носячи її, могли б бути розпізнані чужинцями. Відзнаку виготовляє фірма Волтера Клозника на Флашинґу, в Квінс, Ню Йорк.

В АМЕРИЦІ

● **З Вашинґтону повідомили,** що минулого тижня совєтські воєнні кораблі приплили на Середземне море через Ґібральтар і там зблизилися до кораблів американської фльоти та так стояли кілька днів. Між совєтськими кораблями були тяжкий кружляк, нищильник із атомовими ракетами та кілька підводних човнів. Під час цієї несподіваної візити обидві сторони поробили собі потрібні знимки, яких собі взаємно не показували.

● **Колишній президент ЗДА** (1929-1932) Герберт Гувер заявив, що він цього року вперше після того, як в 1933-му році залишив Білий Дім не братиме участи в Республіканській Конвенції у Сан Франсіско. 89-річний хворий Гувер вишле свою письмову заяву на Конвенцію, що почнеться 13-го липня. Також колишній нюйоркський губернатор, який двічі кандидував на президента ЗДА — Томас Дюї не поїде на Конвенцію, бо має багато праці в своїй адвокатській канцелярії.

АМЕРИКАНСЬКІ КРАЇНИ ПЛЯНУЮТЬ ПОКАРАННЯ КУБИ

Вашинґтон. — 21-го липня тут збираються на наради міністри закордонних справ всіх латинських американських держав, і є певність, що поважна більшість із них ухвалить резолюцію, згідно з якою комуністична Куба Фіделя Кастра буде покарана за те, що допустилася аґресії у відношенні до Венесуелі. Сподіваються, що принаймні 16 голосів буде за те, щоб напіятнувати Кубу як аґресора. Плянується також загострити дипломатичні зв'язки з Гаваною та припинити летунську комунікацію з Кубою, припинити з нею всяку торгівлю та морську комунікацію. Дехто сумнівається в тому, чи всі ті американські держави, які мають тепер дипломатичні зв'язки з Гаваною, погодяться на такі гострі заходи супроти Куби за її аґресивні дії у відношенні до латинських країн в цій півкулі. Так само, може, важко буде деяким державам припинити зовсім торгівлю з Кубою. Представник Венесуелі, де Куба організувала аґресивну акцію, домагається, щоб всі повище згадані карні заходи були застосовані у відношенні до Куби на основі взаємного американського договору з 1947-го року, так званого Пакту Ріо де Жанейро, бо цей договір передбачає як примусові кари вище названі засоби. Резолюційна комісія Організації Американських Держав має дати вільну руку окремим урядам у вирішуванні цієї справи і має тільки „рекомендувати" ті запропоновані кари, а не наказувати їх здійснити. Ця компромісова резолюція п'ятьох амбасадорів має на цілі дати можливість окремим урядам самим вирішувати цю проблему та не заторкувати їхньої суверенности. Тепер тільки Болівія, Чіле, Мехіко та Уруґвай мають дипломатичні зв'язки з Гаваною. Відомо, що чілійський та мехіканський уряди противляться тому, щоб зривати дипломатичні зв'язки з Кубою. Можна сподіватися, що представники цих держав будуть голосувати проти цієї резолюції, хоч є деяка надія, що вони тільки стримаються від голосування. Гадають, що Болівія голосуватиме з більшістю. Непевне є становище Уруґваю і Гаїті. Ця республіка не має дипломатичних зв'язків із Гаваною, але вона деколи любить зробити несподіванку. Мехіко — це єдина американська країна, яка досі втримує летунську комунікацію з Кубою, і тому комісія ОАД тільки рекомендує припинити летунський зв'язок із Гаваною. Тепер є малий торговельний рух між латинськими країнами й Кубою. Мехіко вивозить туди риж, Чіле часник, а Куба продає Чіле цукор. Але між іншими країнами й Кубою відбувається секретна торгівля, яку також можна припинити, коли б цього домагалися інші американські держави.

Проти закордонної політики Ергарда піднявся „бунт" його партійців

Бонн. — Західньо-німецький канцлер Людвіґ Ергард опинився віч-на-віч з „бунтом" збоку власних співпартійців, невдоволених його нібито надто проамериканською та антифранцузькою закордонною політикою. У проводі тієї внутрішньо-партійної опозиції стоїть кол. канцлер Конрад Аденауер, який формально все ще є головою керівної Християнсько-демократичної партії і в цьому характері має право критикувати уряд, а найближчим і найвпливовішим союзником Аденауера є колишній військовий міністер Франц Й. Штравс, голова Християнсько-соціяльної Унії, яка є баварським відламом названої Християнсько-демократичної партії. За безпосередню причину до атаки проти канцлера Людвіґа Ергарда і його міністра закордонних справ Ґергарда Шредера послужила їх відмова французькому президентові де Ґолеві — приступити негайно до створення політичної унії між Францією і Західньою Німеччиною. Ергард стоїть на становищі, що така акція радше роз'єднала б, як поєднала б західньо-европейські країни, тому, що Італія, Бельгія і Голляндія стоять рішуче на становищі, що єдність Західньої Европи не можлива без приналежности до неї Британії.

Хрущов прославляє „святі визвольні війни" комуністів і лає „імперіялістів"

Москва. — Приймаючи на Кремлі випускників совєтських військових академій, **Хрущов виголосив до них в** минулу середу 8 липня ц.р. велику промову, в якій знову дуже гостро **виступав проти** „американських імперіялістів" та прославляв палко „святі визвольні війни", що їх ведуть комуністи в Південному В'єтнамі і в Ляосі. Хрущов нахвалявся, що колишня загрозлива для Совєтів вартість американських закордонних баз зникла з хвилиною, коли Совєти розбудували свої далекосяжні ракети, якими можуть поцілювати „кожний пункт на земному ґльобі" і що в наслідку „радикально змінилася рівновага збройних сил у користь Совєтського Союзу". При цій нагоді Хрущов знову таврував американські розвідчі лети над Кубою і над Ляосом. Він заявив також повну солідарність Совєтського Союзу з Індонезією в її боротьбі проти Маляйзії, як „ставленика британського імперіялізму". Західні коментатори не беруть поважно тієї промови Хрущова, вважаючи, що він виголосив її „задля збереження обличчя", в лицитації з китайськими комуністами щодо „чистоти комунізму".

У СВІТІ

● **Папа Павло VI відмовився** прийняти делеґацію від міжнародної організації, яка пропагує проголошення обширу Середземного моря безатомовим. Державний секретар Апостольської Столиці кардинал Сіконіякі заявив, що хоч Папа сприяє всім миролюбним заходам, проте не може безпосередньо анґажуватись в ніяких політичних ані військових акціях.

● **Проф. Лайнус Павлінґ,** американський професор фізики, лявреат Нобеля, який тепер дає серію викладів в Ляйпціґському університеті у Східній Німеччині, — йдучи по лінії совєтської закордонної політики і комуністичної пропаганди — виступив проти американського проєкту будови підводної фльоти з різнонаціональною залогою та атомовими ракетами „Полярис", в рямцях Атлянтійського Союзу (НАТО). Павлінґ відомий з своїх комунофільських екстраваґанцій.

● **В Тревізо в Північній Італії** прокуратура потягнула до судової відповідальности чотирьох італійців, які бачили, як один п'яний роверист впав до каналу і не поспішили йому з допомогою. В Італії, Франції й інших західньоевропейських країнах байдужність очевидців у відношенні до злочинних актів третіх осіб є караною, як співучасть у злочині. Тільки в ЗДА бувають жалюгідні дуже часті випадки, коли публіка не реагує на акти хуліганства, чи навіть вбивства злочинців.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand Street, Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provide for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Сити і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів. Чеки і mone-orders виставляти на: "Svoboda".

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J. 07303

Голос совісти

17 липня 1959 року 86-ий Конґрес схвалив резолюцію про щорічне проголошування Президентом З'єднаних Держав Америки „Тижня Поневолених Націй". Дотримуючись постанови тієї резолюції, рік-річно проголошували „Тиждень Поневолених Націй" президенти Д. Д. Айзенгавер і Дж. Ф. Кеннеді і кілька днів тому оприлюднено підписану ще 18 червня ц. р. президентом Л. Б. Джансоном проклямацію „Тижня Поневолених Націй", почавши днем 12 липня ц. р.

В нинішній міжнародній коньюнктурі справа поневолених комуністами країн і народів дуже „непопулярна". Політичне гасло так званого співіснування хоч не тотожнє з затвердженням „статусу кво", але й не допускає взагалі гасла визволення. Маючи до вибору між Хрущовим та Мао Тсетунгом — західній світ воліє Хрущова. І, щоб не дразнити кремлівських володарів ніде, на ніякому міжнародному форумі західні держави навіть не згадують країн і народів, які дістались під володіння російських большевиків внаслідку їх імперіялістичних воєн, просто вмаршу совєтських військ в характері „визвольників", чи шляхом таких підступних переворотів, як у Чехословаччині. Тактику не дразнити Москву стосують західні держави й у відношенні до поярмлених комуністами азійських країн і народів: на останній Генеральній Асамблеї Об'єднаних Націй мовчки просто скреслено з денного порядку справу Тибету...

В цій ситуації проголошування в Америці „Тижня Поневолених Націй" можна б уважати за якесь „непорозуміння" або — як його уважають „проґресисти" і їхні наказодавці — за скреґіт, за дисонанс. А втім, у факті щорічного проголошування „Тижня Поневолених Націй" є таки глибокий морально-політичний сенс. Президенти З'єднаних Держав Америки щорічно пригадують американському народові і всьому світові, що при всьому промовчуванні проблеми поярмлених народів — ця проблема таки існує. В останньому проголошенні президента Джансона пригадується рекомендацію конґресової резолюції, що „Тиждень Поневолених Націй" буде актуальний „аж до того часу, як всі поневолені нації світу досягнуть волю і незалежність". І президент Джансон правильно закликає „виявити повну віддaність справедливим аспіраціям всіх народів на національну незалежність та на людську волю".

Така вже державна система в Америці, що Конґрес є тут завжди радикальніший у становищі до закордонно-політичних проблем, аніж Уряд. У державному апараті є багато бюрократів давньої дати, є багато осіб, які дістались туди з балястом викривлених, а то й цілком невірних понять про історію, культуру і змагання різних народів у далеких від Америки країнах. У Конґресі засідають люди, що мають безпосередній стик з народом і життям і дивляться одвертішими очима й на зовнішній світ. Схвалення 5 років тому резолюції про „Тиждень Поневолених Націй" був світлим доказом не тільки ідеалізму Конґресу, а й почуття історичного реалізму: бо ніяким сатрапам з найбільшими збройними силами не вдасться зліквідувати змагу поярмлених народів до свободи. „Тиждень Поневолених Націй" — це голос американської совісти, неприспаної і не приглушеної гаслами у честь миру з ворогом на базі мирного з ним співіснування. Не може бути тривкого миру, поки не буде волі для всіх народів.

Члени поярмлених російськими большевиками східньо - европейських народів зокрема повинні щиро, масово і гідно відзначувати „Тиждень Поневолених Націй".

Село на нашій Україні...

Тарас Шевченко назвав українське село писанкою. Дарма, що мучилося в кріпацькій неволі, в українському селі була заквітчана й озеленена кожна хатина, кожна вуличка. Так, як і тепер, у колгоспній нужді. Українська людина любить природу, рідну землю, красу. Такі шляхетні почуття, як кажуть, — є у крові, і коли хтось байдужіє до природи, його, — за висловом французького письменника Франсуа А. Віоллет-а, — „треба стерегтись".

Що дістається з нашою чудовою природою на Україні тепер? Убоге колгоспне село, часто без огорож навколо хати, і далі заквітчується рожами та півоніями, садить тополі й берези на вулицях, довкола площ, клюбів. Але большевицькі „перетворювачі природи" роблять багато лиха як українській природі, так і душі. Київський журнал для молоді „Зміна" в ч. 5 за травень 1964 р. констатує: „У багатьох молодих людей подибуємо дивну байдужість до пам'яток природи, історії, культури... Бездумно руйнують шляховики високі могили поблизу Дніпропетровська і Запоріжжя, ці священні пам'ятники мужности нашого народу. На жаль, ми часто до таких фактів ставимося з позиції стороннього свідка", — продовжує „Зміна". — „Якщо хуліган образив когось, його візьмуть дружинники, а коли особолі гуляки ламають дерева, б'ють пляшки, лишають після себе сміття — ми не звертаємо на це жадної уваги". У статті „Шануймо природу", в тому ж числі журналу, доцент В. Мунтян подає тривожні відомості про забруднення атмосфери фабриками, про шкідницьке вирубування лісів на Україні, де, цитуємо, — „у 1963 році рубали ліс в рахунок 1983 р.", себто вирубували і вирубують ліси наперед, скорше ніж природа може відроджуватись. Насадження дерев широко практикується в Україні, але і з ним не гаразд: часто „посадили та й забули — тільки звітів густішає та ряснішає". Через винищування дерев найбільше терплять від посухи Донецький басейн, Криворіжчина, Харківщина. „Численні річки з легкої руки деяких господарників перетворено в стічні канали, а водойми — у відстійники промислових районів і великих міст". Той же автор розповідає про винищування решток диких звірів у лісах і степах України: „Для чого на Україні 400-000 мисливців зареєстрованих і стільки ж „диких"? Полювання стало модою, що з швидкістю вірусного грипу поширилася всюди. Хіба на полюванні, — це ж відпочинок! — треба обов'язково убивати? І чи не можна культурно полювати з магнетофоном чи фотоапаратом?"... Те, що тепер дістається з мисливством, взимку й весною діялося з рибальством, коли люди масово виловлювали рибу, пробиваючи в кризі ополонки. „Голод — не тітка", каже українська приказка, і коли наші земляки змушені всілякими способами боротися проти нужди й недоживлення — то це вина не людей, а режиму.

Знищення ґрунту, вирубування лісів і гаїв, затруювання річок на Україні зайшло справді задалеко. Про це стурбовано пишуть у совєтській пресі і академік М. Рильський, і якийсь звичайний собі шахтар. Але намагання офіційних чинників звернути за це провину на людей, на ввесь народ — даремне. Так званий „уряд" УССР не дбає про майбутнє Української Землі, викопуючи з неї природні багатства, витинаючи на ній все, що можна, в ім'я виконання московських економічних плянів. Винні не люди, не народ, а режим.

ТЯЖКІ НЕБЕЗПЕКИ

Мюнхен. — Українська нація та інші поневолені народи Совєтської імперії знаходяться під тяжким тиском російського колоніялізму, замаскованого фразами інтернаціоналізму і „братерства народів". Декому може здаватися, що послаблення московського натиску на країни-сателіти, помітне в останнім часі, приведе також до полегшення долі народів, включених як „невіддільні частини" до Совєтського Союзу. На нашу думку це помилка.

Майже сто років тому, коли царська Росія активно допомагала визволитися балканським народам з турецької неволі (Балканська війна 1877-1878 рр.), російський цар, самодержавний деспот у своїй імперії, погодився навіть на створення парляментського режиму в новій державі — Болгарії. Але у себе, в Російській державі цар відмовився дати будь-які політичні права своїм підданим. Ліберальна російська шляхта сподівалася, що цар таки змилується і піде на демократичні реформи в Росії. Дворянські з'їзди подавали прохання до царя, в яких писали: „Царю, дай своєму народові те, що ти дав болгарам"! (тобто — конституцію). Але цар лишився глухий до цих несміливих домагань. Тільки революція 1905 року вирвала у царя деякі уступки виборним делеґатам (Державна Дума), але то був „куций парлямент", з правом говорити й критикувати уряд, однак цар і його міністри робили все по-давньому, як хотіли.

Щось подібне бачимо в ставленні теперішніх комуністичних самодержавців до народів СССР і до країн-сателітів. На зустрічах з польським комуністичним диктатором Гомулкою Хрущов цілується і говорить про вічну дружбу з Польщею. Московський диктатор мало втручається до внутрішніх справ „народних демократій", дає їм нібито право йти „своїм шляхом до комунізму". Але коли забажає комуністична адміністрація Литви, Латвії, Грузії або України зробити в своїй країні дещо незгідне з московським указом, то зараз у Москві зчиняють крик про „ухил", про „місцеві тенденції", навіть про „націоналізм". Цієї основної різниці в політиці Москви супроти „народних демократій" та в відношенні до „совєтських народів" деякі наші патріоти на еміґрації не бажають бачити. Деколи „фантастичні думи", бажання ліпшого не дозволяє бачити гірку дійсність. А в політиці перше правило: бачити речі такими, які вони є і не вірити в приємні ілюзії.

Хто уважно читав програму Совєтської комуністичної партії з 1961 року, той мусить прийти до висновку: плян політики вироблений у Москві (програма партії) має завдання „злиття мов і народів Совєтського Союзу". Цей плян виконується безоглядно і послідовно двома головними шляхами: 1) русифікацією через школу, радіо, пресу; 2) систематичною колонізацією територій поневолених народів російським елементом. При тому ця колонізація має такий вигляд, що місцеву людність з Естонії або України переселюють за Урал, а на місце виселених приходять колоністи із Росії. Програма КПСС створена згідно з ідеологією Леніна, який писав, що при комунізмі має прийти до злиття мов і перемішування народів. Будуючи „комунізм", московські диктатори виконують однозначно директиву Леніна — змішують народи Совєтської колоніяльної імперії в „совєтськім народі" з спільною для всіх російською мовою.

Переселювання людности з України за Урал дещо зменшилося останнім часом у зв'язку з крахом плянів Хрущова на цілинних землях у Казахстані. Сільська людність потрібна в Україні, щоб піднести рівень хліборобства для забезпечення СССР харчуванням. Однак приплив переселенців із Московщини в українські міста не припиняється. Перепис людности в Україні 1959 р. показав 17 відс. росіян на території Совєтської України. Ця російська меншість творить фактично більшість в українських містах. Міста — це осередки культури, науки, промисловости. Отже політика „червоної" Москви русифікуючи міста в Україні, виконує те саме завдання, що мав і колишній царський режим: держати український нарід на рівні „етнографічної маси", як націю колгоспників.

Знаємо добре головну причину поразки української революції 1917 року: міста в Україні були чужі. Навіть у Києві, столиці України, у вільних виборах до міської управи 1917 р., всі українські партії мали тільки четвертину всіх голосів, а в Одесі тільки 5 відс. Ця небезпека, що наша земля стане не наша, висить над нашим народом, і кожний з нас мусить про це постійно пам'ятати.

П. А.

Британія стурбована наступом комунізму

Лондон.— Члени Британського Комонвелту, зібрані цього тижня на конферниції у Пондоні, висловили поважне стурбування з приводу аґресивних воєнних акцій ведених безпосередньо комуністами, або з їхньої інспірації і за їх активною допомогою. Британський прем'єр Алек Даґлас Гюм звернув увагу на заанґажування престижу Америки в обороні Південного В'єтнаму проти тамошніх комуністичних партизанів і на важкі наслідки, які мала б і для Британії програ Америки в тому змагові. Австралійський прм'єр Роберт Мензіс і новозеляндський прем'єр Кейт Голюк, висловили свою повну солідарність з малайзійським прем'єром Абдулом Рахманом з приводу аґресивної війни Індонезії проти Малайзії. Всі вони зертали увагу на останню заяву совєтського віце-прем'єра Анастаса Мікояна під час його відвідин в Індонезії, що Совєти підтримають Індонезію в її наступі проти Малайзії доставами зброї.

П. Чировський

НА ДОМАШНІХ І НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ

Господарський добробут в американській народній економіці продовжується майже безперервно вже більше 38 місяців. І хоч небезпека інфляції постійно існує, і хоч ціни постійно, але поволі, ростуть, вона сама, тобто інфляція, жадних загрозливих форм ще не прийняла.

Загальний індекс господарських процесів держиться відносно стабільно; він вищий, як рік тому, хоч дещо обнижений у порівнянні із рівнем з-перед двох місяців. Зокрема виробництво сталі сильно росте, що вказувало б на дальший нестримний ринковий розгін. Впродовж кількох років відчувалося застій у сталевій промисловості, яка, можливо, рахувалася з наростаючою конкуренцією алюмінію і пластиків. А сьогодні зауважується в сталевій індустрії нові вітальні сили, широкі пляни розбудови, посилення наукових дослідів, розроблювання нових плянів для ринкових кампаній і аґресивні амбіції. Сталева промисловість проєктує виробництво соток нових продуктів, які б збільшували вигоди і безпеку споживання, і цим самим поширили ринкові можливості цієї індустрії. Такими новинками у сталевій продукції були б, наприклад: поштові скриньки із нержавілої сталі, сталеві ручки із пластиковим покриттям, сталеві сітки у хідниках і диванах для продовження їхньої тривалости, кольорова сталь для прикрашування улаштування кімнат, бюр і заль, високої якости сталь для продукції літаків, ракет і сателітів, прозорі сталеві плити, і т. п.

Оцей новий розмах і заповідь росту сталевої промисловости в майбутньому мали б до деякої міри запевнювати і будучність цілого народного господарства. Бо сталь, як не раз говорилося, є ключевою ділянкою економії, і тим самим і показником її стану і можливостей.

Обнизилися за останній місяць, одначе, виробничі осяги автової промисловости і продукції електричної енергії, хоч вони що теж більші за стан 1963-го року. Сильна обнижка одначе, і то на річній базі, зауважується у торговельному транспорті. Загальне затруднення людської робітної сили побільшилося, безробіття дещо змаліло. Балянс роздрібного товарообміну (торгівлі) досягає рекордового рівня; він на 7.4 відс. понад стан із 1963-го року. І дохід, споживання і редукція податків, і надмірне вживання консумпційного роздрібного кредиту довели до такого надмірного пожвавлення у ділянці торгівлі.

Виглядало б, що існує загальне просперіті. І хоч урядові чинники продовжують на цей розвиток оптимістичне передбачення, все більше економістів призадумуються над тим, як довго і як далеко зайде цей ринковий розгін, і які будуть його наслідки.

Показується, що роля кредиту у біжучому господарському пожвавленні куди більша, як це бувало у минулому. Не зважаючи на те, що федеральна Резервова Банкова Система, завданням якої є контролювати розміри кредиту, а зокрема торговельного кредкту, піднесла була незначно редисконт, сьогодні розміри приватного комерційного заборгування просто величезні. В роках 1957-59 банки фінансували більше-менше господарський підйом, і розгін на висоти 1/8-ої потрібних капіталових засобів у народному господарстві, коли 7/8 фінансування підприємства і споживачі добували з інших джерел, а то, зокрема, із власних заощаджених фондів. А сьогодні, почавши вже з 1961-го року, кредит фінансує біля 1/3-ої цілости росту. Це доказує цілковиту залежність біжучого просперіті від заборгування. А коли тут додати ще великі кредитові фонди федерального і стейтових правлінь, які теж у рішальному ступені причиняються до ринкового росту країни, тоді стане нам цілком ясно, що сьогоднішнє просперіті не являється здоровим і нормальним господарським процесом, але є добробутом „на кредит", за який хтось і колись буде мусіти заплатити поважну ціну. Про це вже і писалося перед тим в наших статтях, хоч і в іншому відношенні і під іншим кутом.

І хоч ключева сталева промисловість заповідала б продовження доброї господарської коньюнктури, велике заборгування, знижка на ціні акцій, тобто „стаків", великих компаній, як Вестінґгавз, Анаконда й Амерікен Кен, як також ступнева звишка цін на облігації (бонди), а вкінці і поважні трудноці з фінансуванням будівель і нерухомости, викликають поважні застереження відносно стабільности і балянсу господарського життя країни, а передовсім його стабільности у майбутньому.

Але в порівнянні з економічним положенням в Західній Европі американська економіка являється ще сильною. Коли ще недавно европейці турбувалися господарськими проблемами ЗДА і їхнім доляром зокрема, сьогодні вони зосереджуються над власними економічними питаннями. Інфляція поволі руйнує европейські валюти. Европейські підприємці, банкіри і урядовці державно-господарських установ досить занепокоєні. Ціла Европейська Господарська Спільнота є в першій поважній небезпеці від початку свого існування. Збалянсований ріст західньонімецької економіки гостро контрастує, за словами спеціялістів, із інфляційними трудноцами Італії, Франції і Голляндії. Ці три останні країни починають думати більше по лінії суто національних своїх інтересів, відсуваючи на другий плян групові інтереси ЕГС-у. В цьому й небезпека провалу „об'єднувальних" зусиль на европейському континенті. Щоб себе рятувати перед трудноцами, західньоевропейські країни збільшують свою торгівлю із комуністичним бльоком.

Зі всіх европейських країн, сьогодні Еспанія входить у знамениту господарську коньюнктуру, яка перевищає всі сподівання. Еспанський уряд започаткував усі можливі заходи, щоб запевнити своїй країні економічний ріст: випрацьовано чотирилітній плян господарського розвитку, введено величезні податкові полегші і поважні урядові субсидії для нових підприємств, улегшено умови кредиту.

Еспанський господарський ріст заінтересував американський капітал; і багато американських компаній, між іншим Маратон Ойл, Голф Ойл, Ессоу, Медітеренієн і Дач Хемікал, засновують підприємства в Еспанії і там здобувають собі ринок. У багатьох випадках, американські й еспанські підприємства входять у спілку для кращого використання ринкових можливостей: еспанці знають обставини, а американці мають і гроші і величезну торговельну практику.

В такій загальній ситуації поправляється американський експорт, який від 1963-го року піднісся майже на 30 відсотків. Це й обнизило поважно американський дефіцит у міжнародному платничому балянсі і зміцнило поважно стабільність і купівельну силу доляра. І так грізне положення доляра з-перед двох ще літ проминуло мов злий сон.

А що нового принесе „завтра" у господарському відношенні, — небаром побачимо.

Петро Чижик

Ще про перший пам'ятник Т. Г. Шевченкові

Подаю додаткові відомості про перший пам'ятник Т. Г. Шевченкові у вільній Україні, а саме в м. Ромен на Полтавщині. Це стародавнє місто, Роменська сотня під час визвольних змагань гетьмана І. Мазепи боролася по боці гетьмана. З наказу царя Петра І полоненим роменським козакам на містку річки Сули відрубували голови, від чого вода в річці стала червона. (Про це я чув у селі Засулля, поблизу м. Ромен). Роменська Земська Управа видала книжку „Документи з архіву Роменської сотні" із списком козаків, які належали до Роменської сотні. Невідомий автор написав „Історію м. Ромен", що її нелегально передавали з руки в руку учням комерційної школи. В місті Ромен перебував шведський король Карло ХІІ і гетьман Мазепа. Лібаво - Роменська залізниця відігравала велику ролю в розвитку міста, де було чимало підприємств: тютюнова фабрика, пивоварний і ливарський заводи, величезна різниця - бійня, консервний завод, консерви з різної городини, олійниці і млини Рубінчика та ін. На Роменщині була розвинута споживча кооперація й утворилася Спілка споживчих Товариств. Працювали три середні школи: реальна, дівоча гімназія, комерційна школа, а також нижча духовна школа, міська, залізнична, реміснича та декілька народних шкіл.

У комерційній школі в м. Ромен вчився, разом зі мною, брат скульптора І. Кавалеридзе, який організував збірку грошей на будову пам'ятника. Йому допомагали учні старших кляс. Директором Комерційної школи був Александрів. Населення м. Ромен становило в передреволюційні роки яких 55-60 тисяч осіб. За національним складом воно розподілялось так: українців 97 відс., а 3 відс. інших, переважно жидів і небагато поляків та росіян. Поляки мали костел, а жиди синагогу.

У Ромні й околицях міста зберігалася українська мова, побут і старі звичаї.

Між історичними пам'ятками в м. Ромен славна не тільки церква останнього кошового Запорізької Січі, Петра Кальнишевського, а ще й собор на майдані „Старого базару", побудований коштами козацької старшини і запорожцями.

Закінчення на стор. 3-ій

С. Риндик

ВЕЧІРНІ ДЗВОНИ

(II)

На цьому місці варто трохи спинитися. Наші поети не пішли в справі віршування за народною піснею, такою багатою на різноманітні ритми. Не наслідували навіть генія української поезії — Шевченка, не відчули, як він, що наш пісенний лад і склад органічно виріс із самої мови, як її природня дитина. Наші поети перейшли на греко-латинську метрику, дармащо ця метрика побудована на чергуванні довгих і коротких складів і не має нічого спільного з чергуванням наголосів. Українська мова не має коротких і довгих складів у своїх словах. Вона знає тільки наголошені і ненаголошені склади. І тому ми не вміємо читати грецьких і латинських авторів. Коли, наприклад, читаємо в оригіналі „Метаморфози" Овідія, написані гексаметром, то кожний перший склад дактиля чи спондея наголошуємо, замість читати його довго, розтяжно, а решту складів коротко. При цьому не звертаємо уваги на правдиві наголоси, забуваючи, що грецька й латинська мови, окрім довгих і коротких складів, мають ще по одному наголосові в кожнім слові і що їх не можна іґнорувати. Якби таке читання почув Овідій, то був би крайнє здивований і напевно не пізнав би свого твору.

Тепер ми в греко-латинські стопи — дактилі, амфібрахії, анапести, ямби, хореї тощо — вкладаємо не довгі і короткі склади, а наголошені і ненаголошені. Це було б усе одно, якби не та обставина, що наші слова мають тільки по одному наголосові, окрім хіба складних слів, де легко чується другий наголос: Богородиця, великомученник, перекотиполе, рідношкільний тощо. А грецькі і латинські слова мають часто по два чи й більше довгих складів природніх і позиційних. Тому наші чотири- і більшескладові слова до ямбів і трохеїв не підходять. І тому в рядку „Жито похилилося донизу" п'ятискладове слово „похилилося" руйнує ритм, бо має тільки один наголос на „ли", а повинно б їх мати аж три. Ліпше надаються трискладові стопи, але їх чомусь уникають наші автори. В наших віршах панує двоскладова стопа, найбільше ямб. Чому?

А тепер підемо трохи далі:

Навкруги любов і мир,
і спокій,
Пісню доспівав останній
птах,
І волошки, діти синьоокі,
На молитву стали у житах.
Все замовкло в соняшній
екстазі:
Степ і ліс, за річкою село..
На терезах дня у рівновазі
Заніміло все — добро і зло.

У цьому місці наша думка спиняється перед несподіваним бар'єром — терезами дня. Що це за терези? (Голоскевич ставить наголос на „зи", але поет має своє вухо і своє право наголошувати слова, і мусимо йому це право признати). В цих терезах міститься якась алегорія, може навіть дуже мила. В неї можна вкласти багато різних значень, але не знати, який саме зміст уклав туди сам майстер твору. А це важне. Важне, що мав на увазі автор, не я. Таким робом, одна з головних чеснот реалістичної поезії — ясність слова — переступлена. Але в наші часи це не велика біда. Модерністи цю та інші чесноти зневажають на кожному кроці і навіть навмисно, і це, спасибі їм, не раз виходить на добро слова. Далі:

Навіть вітер крильми не
шелесне,
Навіть і листва не зашумить,
Та мовчання це, таке чудесне,
Лиш не довгу потриває мить.

Тут знову мусимо спинитись: другий рядок грішний і то з двох причин. Попереше, ритміка його шкутильгає: замість п'яти нормальних наголосів є в ньому тільки три, і при читанні мимоволі додаємо штучні (наголошуємо „і"!). Подруге, слово „листва" — чистий москалізм. По-нашому мало би бути „листя". Тут авторка могла б сказати, що своїм визвуком і своєю будовою слово „листва" має в нашій мові багато викапаних братів і його можна сміливо загнати до нашої лексики. В кожному разі це чисто технічні дефекти і їх не трудно виправити.

Ніч уже підкралась чорним
вовком,
Рівновагу зрушивши з терез.
Вітер обгорнув прозорим
шовком
Плечі переляканих берез.

Цю строфу краще пропустити. У ній тільки перший рядок добрий. Решта — штучна комбінація. Але дві дальші і останні строфи читаються з приємністю:

Стало чорно, страшно, наче
в морі
Без керма... Та в темній далині
Засвітили тихі, добрі зорі,
Наче очі матінки ясні.

Вітер став легенько повівати,
Цвіркуни співати в-унісон...
Заколисує природа мати
Всіх дітей своїх на добрий сон.

Спасибі за миле, хороше слово! Зауважити треба, що в новім слові „кермо", з наголосом на кінці, маємо ще один синонім до слів — стерно, правило, кормило, кормига, керма, демено. Багатство синонімів удосконалює мову. Кому, як не письменникам, творити їх і взагалі нові слова? За кожний такий новотвір треба дякувати, не звертаючи уваги на крики мовних пуристів. Якби життя їх слухалося, то наша мова залишилась би такою, як була, коли наші предки були ще бушменами чи печерниками. Новотвори не падають із неба і не виростають із землі. Їх треба творити. І не треба журитися, коли хтось запропонує незугарний, нездалий новотвір. Життя само викине його, як непотріб.

Ганна Черінь добра поетка, коли не „мудрствує лукаво" (це в неї часом буває), а пише просто і щиро. Тоді вона справді співає і робить миле враження. Але дозволимо собі порадити їй: трохи більше уваги й трохи більше праці приділяти слову, як слову, правилам версифікації і вимогам ритміки. І бути трохи скупішою на слово. Завжди ліпше недоказати, ніж переказати. Таємниця більше інтриґує і більше подобається, ніж очевидиця. Якби не згадані вище недоймитки, „Вечір" Ганни Черінь був би добрим матеріялом для добірних антологій і шкільних читанок. Правда, з погляду модерністів це найгірша атестація.

Переходимо нарешті до „Готичного Вечора" Богдана Рубчака. Цей вірш надрукований у в'язанці поезій, що під заголовком „Сім віршів" появилася в місячнику „Сучасність" (Січень, 1963). До цього „Вечора" я кількома наворотами повертався, багато разів читав і передумував. Причина — його модерність, якщо під цим словом розуміти характер багатьох поетичних творів, переважно поезій, першої половини нашого століття аж до останніх днів, творів, що їх автори відкидають старі, звичайні норми словесного мистецтва і шукають нових способів для вияву краси.

Люди, що цікавляться літературою і приділяють трохи уваги віршованим творам, поділяються на прихильників модернізму і на його рішучих противників. Я сам не відважуюся пристати ні до першої, ні до другої групи, але вважаю, що модерністи мають безумовну рацію, коли відкидають обов'язковість старих, давно вже узвичаєних метод і норм поетичної творчости і шукають чогось нового. То безперечна правда, що т. зв. реалістична поезія безнастанно повторює себе, повторює в проблематиці, в словах, прикрасах і в усіх мистецьких засобах взагалі. Тільки крайні консерватисти не добачають цього. А для багатьох читачів реалістична поезія стала нудкою. Душа хоче чогось нового, свіжого, оригінального, бо в ній взагалі живе дуже сильний гін до новизни. Це завважили ще старі римляни, що назвали такий гін терміном "Cupiditas rerum novarum", правдиво вбачаючи в ньому важний фактор людського поступу.

ПІСЛЯ ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО ДНЯ У ВАШИНГТОНІ 27-ГО ЧЕРВНЯ — УКРАЇНСЬКИЙ ДЕНЬ У НЮ ЙОРКУ НА СВІТОВІЙ ВИСТАВЦІ — 19-ГО ЛИПНЯ 1964

ОСТАННЯ НАГОДА

(З 15-им ЛИПНЯ Ц. Р. КІНЧАЄТЬСЯ РЕЧЕНЕЦЬ ЗГОЛОШЕННЯ ВОЄННИХ ШКОД)

Українське громадянство було раніше поінформоване про можливість здобути частинне відшкодування за рухоме чи нерухоме майно, втрачене внаслідок конфіскати польським урядом. Відшкодування могли здобути тільки особи, які зголосили свої претенсії впродовж 1961 року й вже були американськими громадянами в часі конфіскати майна. В засаді це право (Polish Claims Agreement), оперте на американсько-польський договір, з 1960 р., відноситься тільки до так званих старих еміґрантів, зокрема до наших лемків, які залишили в межах теперішньої Польщі свої ґрунти та інше майно. До нових іміґрантів воно відносилося тільки в тих рідких випадках, коли їх майно в границях Польщі було знаціоналізоване вже *після* одержання ними американського громадянства. Це могло трапитися тільки винятково.

Ще з 1948 року *обов'язує* право про відшкодування за воєнні втрати (War Claims Act), яке в деяких випадках давало американським громадянам змогу одержати відшкодування за понесені ними втрати під час останньої світової війни. Це право змінено й поширено 22 жовтня 1962 року так званим Публічним Правом 87-846, яке дозволяє одержати відшкодування за втрати, понесені в деяких краях, внаслідок воєнних подій. Відноситься цей новий закон також до Польщі, Австрії, Ґданська, частини Мадярщини, Румунії і інших країн.

Коли згаданий договір з Польщею дає змогу дістати відшкодування за сконфісковане Польщею майно, то цей новий закон уможливлює дістати відшкодування за рухоме й нерухоме майно, цінні папери тощо, які були втрачені чи пошкоджені не внаслідок конфіскати польського уряду, але внаслідок будь-якого воєнного діяння під час останньої світової війни, передусім *внаслідок шкід*, спричинених німцями, на вище поданих територіях. З українських територій входять тут в рахунок деякі райони теперішньої Польщі і Румунії. Але відшкодування можуть здобути також українці, які в часі війни перебували на інших територіях, передбачених законом, як Австрія, Мадярщина, Німеччина тощо. Для прикладу можна подати втрачений чи пошкоджений господарський реманент, домашнє влаштування, цінні папери, товари, пересилані потягами чи кораблями, а навіть смерть осіб, які мали обов'язок дбати за особу, яка старається про відшкодування чи й власне *пошкодження*. Але й тут передумовою є американське громадянство під час пошкодження. Отож і тут цей закон в першій мірі відноситься до раніших, довоєнних американських громадян.

Треба *підмітити*, що таких давних американських громадян українців, які потерпіли внаслідок війни чи внаслідок конфіскати польським урядом їх майна вже після війни, є в Америці дуже багато. Але *вони* здебільша не зголосили своїх претенсій і не користають з цього корисного права. Чимало наших лемків не зробили цього з великого сантименту до своєї батьківської землі, забуваючи, що, не користаючи з відшкодування, роблять тільки прислугу польському урядові, який посередньо дає американському урядові фонди на виплату цього відшкодування. Багато наших земляків не скористало з відшкодування з причини свого недбальства. Можна боятися, що чимало управнених на основі нового закону до відшкодування за воєнні шкоди заподіяні в першу чергу німцями, також не скористає з нього знову з причини свого недбальства.

В крайній уже час перестерігаємо їх проти цього нового занедбання. Зголосити своє право на відшкодування можна ще тільки впродовж найближчих днів. Зголошення слід слати до: Foreign Claims Settlement Commission of the United States, Washington 25, D.C.

Воно повинно там знайтися до півночі 15-го липня ц.р. Хоч зголошення слід вносити на окремих друках (ч. FCSC 846), то можна сподіватися, що зголосивши свою претенсію до відшкодування навіть зовсім неформально, можна буде зберегти своє право до відшкодування. Заохочуємо наших земляків до цього.

При цьому слід підмітити, що раніше зголошення відшкодування з причини конфіскати майна польським урядом (на друці число 709) залишається в силі тільки відносно того сконфіскованого майна. Але коли хтось, ще перед конфіскатою, мав втрату навіть на тому самому майні, внаслідок воєнних подій, мусить наново зголосити свою шкоду, незалежно від ранішого зголошення.

Ярослав Падох

Ще про перший пам'ятник Т. Г. Шевченкові

Закінчення зі стор. 2-ої

З Ромнів походив Григорій Полетика, оборонець прав України, відомий ще й тим, що творив добрі діла для бідних людей, побудував величезні будинки для старих (Богадільню). Автор першої „Історії України" не відомий, але думають, що написав її Полетика з м. Ромен. З Роменщини походять ще такі визначні люди, як Потебня, професор Харківського університету, письменник Б. Антоненко-Давидович, директор друкарні українських грошей УНР Данильченко, кіноактор Шкурат та ін.

У перші дні революції в 1917 році, в м. Ромен організовується Просвіта, при якій постали українська книгарня і драматичний гурток. Його керівником і режисером був скульптор І. П. Кавалеридзе. З його ініціятиви і при допомозі українського громадянства був збудований пам'ятник Т. Г. Шевченкові. Роменський ливарський завод безкоштовно поставив чавунну огорожу навколо пам'ятника, в центрі міста.

Автор пам'ятника, скульптор Іван Кавалеридзе був щирим українським патріотом — грузинського походження. Його предка грузинського князя, царський уряд за політичну акцію заслав на Україну. Батько скульптора мав хутір (12 десятин) коло села Талоловки, Роменського повіту. Брат його був землеміром (тепер живе у Бразилії). Скульптор І. П. Кавалеридзе, крім пам'ятника Т. Г. Шевченкові, створив також пам'ятник „Прометей". Згодом Іван Кавалеридзе працював як кінорежисер в українській кінопромисловості.

Українське національно свідоме населення м. Ромен і Роменщини було присутнє на урочистому відкритті пам'ятника у 1918 році. Вечером у будинку Дівочої гімназії був концерт, присвячений Шев-Шевченкові, на якому український поет М. Вороний читав свої вірші. Учениця Комерційної школи читала вірш „Світе тихий, краю милий, моя Україно".

Минуло 46 років від часу, коли в моєму рідному місті був урочисто відкритий перший пам'ятник Т. Шевченкові, споруджений українськими патріотами, які виявили свою активну діяльність у Роменській Просвіті, членом якої я був тоді, маючи всього 16 років і брав участь у збиранні грошей на пам'ятник та був присутнім на відкритті того першого пам'ятника Кобзареві у вільній Україні. У рідному місті Ромні мені довелося бути тільки до 1925 року, після чого почалася доба сталінського терору проти українців і мільйони невинних людей було заслано в концтабори, замордовано штучним голодом. Інші своєчасно кидали свої прадідівські міста і тинялись по різних закутках СССР. Тільки небагато людей врятували своє життя тим, що змінювали місце перебування і не подавали місця свого народження.

„Іллинойська красуня"

Ліда Петруняк

„Нортвест Геральд" з Шикаго помістив світлину Ліди Петруняк під повищим заголовком. Молода українська студентка Іллинойського університету Ліда Петруняк виграла на конкурсі краси того університету, але зреклася дальшої участи в подібних конкурсах, які перешкоджували нормальним студіям. Ліда Петруняк студіює у названому університеті малярство і чужі мови. Вона є активним членом тамошнього студентського кружка, головою якого є її приятелька Таня Вівчаренко. Вони обидві ілюстрували англомовне видання „Писанки" видавництва „Арки" в Ню Йорку, підписавшись скромно тільки як „Таня і Ліда". Ліда Петруняк є також членом Українського Студентського Т-ва „Обнова", місцевої станиці Пласту і членом 106 Відділу УНСоюзу.

• **Пані Нго Дінг Ню**, вдова по колишньому головному дорадникові свого брата, південно-вєтнамського президента Нго Дінг Дієма (вони обидва згинули в державному перевороті, що його військовики перевели були проти них) закинула в публічній заяві в Парижі знову американським чинникам, що вони ніби більше цікавилися змовою проти її шваґра і чоловіка, як війною проти комуністичних партизанів. Пані Ню дістала була запрошення від одного клюбу американських жінок в Ню Йорку приїхати з промовою, але американський Уряд відмовив їй візу.

З НАШИХ БУДНІВ

БІБЛІОТЕКАРІ

Що наші бібліотекарі не знайшли досі свого відображення в красному письменстві, то це, звичайно, не їхня провина, а того ж таки письменства, яке завжди в нас відставало та й тепер відстає, не йде в ногу з епохою. А факт є фактом, що бібліотекарі здобули вже собі тривалі позиції в нашому суспільстві і належний респект в американців, як завзяті роботяги, що відсиджують свої урядові години з героїзмом модерних мамелюків.

За 15 років нашої діяспори стався оце великий перелім — книжка перемогла „мапу" чи то пак мітлу і наш брат-інтелектуал обернувся з чорнороба в урядника з білим ковнірцем (правда, не завжди і не в кожного сліпучо-білим...). А все те дякуючи бібліотекарству! Звичайно, цей перехід від клінерства до бібліотекарства не відбувся так собі, легенько, він коштував нашому братові багато мороки, часу, гроша і ґіренького поту, тим паче, що декому прийшлося сідати за шкільну лавку вже у віці ювілята...

Цілі томи можна списати про ці хождєнія по мукам, — без муки, як кажуть, нема науки, — та ми, покищо, не збираємось писати томів, а розкажемо в короткому фейлетоні, як то наш земляк, маґістер Друкований, дістав працю бібліотекаря у філософічному відділі однієї з американських університетських бібліотек.

Наш земляк сильно прагнув попасти на цю посаду, бо вже раніше пронюхав, що, поперше, в цьому філософічному відділі немає багато роботи, а подруге там саме можна надибати багато цінних матеріялів до життя і творчости Грицька Сковороди, про якого наш земляк збирався писати докторську дисертацію.

Друзі, які працювали в інших відділах, не ворожили маґістрові, що він так швидко цю роботу дістане, може за рік-півтора, говорили, коли теперішній бібліотекар піде на пенсію. Але наш земляк, чоловік акуратний, внісши відповідну заяву на руки директора відділу, не полінувався ще й, на всякий випадок, потелефонувати до нього, чи така, мовляв, заява наспіла до його директорського офісу.

Та не вспів сказати свого прізвища і з'ясувати в чому діло, як по другому боці телефонічного проводу почувся врадуваний голос директора:

— Ви містер Друкований?

— Той сам.

— Ви хочете працювати в філософічному відділі?

— Так єсть, пане директоре!

— Бог мені вас зіслав! Приїжджайте негайно і ставайте на роботу. Мій бібліотекар сьогодні зваріював, а завтра я від'їжджаю на вакації і не маю кому передати того всього балаґану. Я жду на вас!..

Отак, можна сказати, дякуючи нещасливому випадкові, що трапився в щасливу пору, наш земляк попав на роботу до філософічного відділу бібліотеки і вже, ось, Богу дякувати, п'ять рочків там урядує, в доброму здоров'ї і блаженному спокою. Сидить собі, як у Бога за плечима, і пише свою дисертацію. Ніхто його там занадто не „бадерує", ніхто йому не перешкаджає, відвідувачі з'являються зрідка, хіба часом якийсь мандрівний метеор, в роді д-ра Славутича, по дорозі з Едмонтону до Лондону заскочить сказати йому „гелов" та впроситися до хати на нічліг.

Правда, час від часу заглядає до нього директор відділу і тим самим, легко стривоженим голосом, питає:

— Містере Друкований, ви ще ол-райт?.. Сидіть, сидіть, відпочивайте! Шануйте своє здоров'я!

Америко, Америко, аби ти святилася нам, українським бібліотекарям!

Ікер.

ПОДЯКА

Цією дорогою складаємо сердечну подяку всім Приятелям і Родині, що виявили стільки доброго серця і посвяти під час довгої та важкої недуги та похоронів нашого Найдорожчого

МУЖА, БАТЬКА і ДІДУНЯ

бл. п. ДМИТРА ГЕВКА

що упокоївся в Бозі 26-го червня 1964 року.

Зокрема від глибини серця дякуємо: оо. Єронімові Барничеві та Юрієві Жданові за їхню духовну опіку; д-рові Іванові Смальові за його так віддану, безкоштовну професійну опіку, та мед-сестрі пані Ірині Новаківській за її материнську опіку в шпиталі в останніх тижнях життя Покійного.

Братові Богданові Коссакові і братовій Славі, панству Василеві і Катерині Яремчукам, д-рові Романові і Анні Качмарям, панству Михайлові і Ірині Іваницьким, д-рові Григорієві і Стефанії Годів та пані Іванні Цісик — сердечна подяка за їхню моральну підтримку і поміч.

Хай їх Всевишній благословить!

ОЛЕНА ГЕВКО — дружина
ЛЮБОМИР ГЕВКО — син з родиною

Замість квітів на могилу Друга і Приятеля УСС-а

сл. п. ВОЛОДИМИРА ГІРНЯКА

складають на Фонд Українських Інвалідів:

о. Степан ГОРОДЕЦЬКИЙ	$12.00
Володимир і Ольга М. КАЛИНА	$15.00
Петро ПОСТОЛЮК	$ 5.00
Володимир НАЗАРЕВИЧ	$ 5.00

Замість квітів на свіжу могилу Дорогого і Незабутнього

бл. п. ВОЛОДИМИРА ГІРНЯКА

25.00 долярів на Фонд Допомоги Українським Воєнним Інвалідам складають

Ярослава і Роман ТУРКО

През. Джансон конферує з представниками латинської Америки

Вашингтон. — Президент Джансон цього тижня конферує з представниками всіх латинських американських держав, щоб затіснити зв'язки уряду ЗДА з країнами західньої півкулі. Ці наради відбуваються саме тепер, щоб підготовити нову добу Союзу для Поступу. Ще 2-го липня Президент конферував із дипломатами Арґентини, Чіле, Ель Сальвадору, Ґватемалі, Гаїті, Нікараґви, Панами і Параґваю. В середу 8-го липня Джансон розмовляв із представниками Колюмбії, Коста Ріка, Джамайки, Мехіко, Уруґваю і Венесуелі. 10 липня Президент конферуватиме з представниками решти американських латинських держав. В конференціях брали участь ще такі особи: виконний державний секретар Джордж Белл, асистент державного секретаря Томас С. Мани, голова відділу плянування в Державному Департаменті Вайт В. Ростов та інші. В найближчому тижні в Мехіко Сіті має відбутися конференці недавно створеного Міжамериканського Комітету в справах Союзу для Поступу.

39 осіб загинуло в літаковій катастрофі поблизу Нюпорту, в стейті Теннесі

Нюпорт, Тен. — Чотиримоторовий літак типу „Вайкавнт", Об'єднаної Повітряної Лінії, упав о 6:15 по полудні, за дев'ять миль звідси, в районі Великих Димових Гір. Усі 39 осіб на літаку загинули, 32 тіла вже знайдено. Літак узяв пасажирів у Філядельфії, зупинився у Вашингтоні і летів у напрямі на Ноксвілл, яких 45 миль від Нюпорту. Фармерка, яка живе поблизу місця катастрофи, бачила, що літак експльодував у небі. Інші очевидці розповідають, що вони бачили, як людські „тіла летіли в повітрі". Вибухнувши, літак покрився вогнем. Рятувальна команда, прибувши на місце катастрофи, спочатку не могла встановити назви й типу літака, бо від вибуху, вогню й удару він був дуже пошкоджений. Частини крил, а також корпусу літака і моторів розкидані на віддалі півмилі. Погода під час катастрофи була добра, видимість велика, до 30 миль навколо. За 13 хвилин перед катастрофою пілот повідомляв по радіо, що на літаку все гаразд. На всіх 39 осіб загинулих 35 були пасажири, а 4 — залога літака. 18 пасажирів було з Вашингтону. Представники Цивільної Аеронавтичної Комісії уже досліджують причину катастрофи. Веде слідство і Федеральне Бюро Інвестиґації.

За п'ять до десятьох років сподіваються вакцини проти пістряка

Ню Йорк. — Науковий співробітник Асошіейтед Прес Алтон Блейксп пише про те, що д-р Чарлз Гаґґінс із університетської шикаґовської лябораторії разом із своїми співробітниками винайшов пігулки, які охороняють щурів від захворування на пістряка грудей. Щурі завжди діставали пістряка на грудях три тижні після того, як їли корми, що мали деякі хемічні складники, що спричиняють пістряка. Та коли день раніше перед споживанням цих харчів щурі з'їли пігулку, то їх „не чіпався пістряк". Ці забезпеченеві пігулки складаються із "naphthacene" та "azonaphthalene" в дуже малій скількості є цих хемікалій, тільки кілька мікрограмів. Д-р Гаґґінг сподівається, що за 5 до 10 років будуть випродуковані такі пігулки, які будуть забезпечувати людину проти занедужання на пістряка. Деякі люди взагалі не хоріють на пістряка, бо їхній організм бороняться проти цієї недуги, якої зараз є всюди. Пігулки скріплять організм і допоможуть йому поборювати пістряка, подібно як це дієтся з різними щепленнями проти інших недуг. Журналіст Блейксп потішає людей у філядельфійському щоденнику „Інквайрер" з 9-го липня.

Українська хроніка

● **Борис Крюків**, артист-маляр, що живе постійно в Арґентині, дістав нагороду на світовому конкурсі, що його розписало еспанське видавництво „Кодекс" у Мадриді на ілюстрації до люксусового ювілейного видання „Дон Кіхота" Сервантеса. Із кількохсот експонатів, надісланих від мистців з різних країн, жюрі, яке складалось з найвидатніших мистецьких критиків Мадриду, вибрало 225 праць для публічної виставки. З-посеред них 18 ілюстраційних проєктів дістали прем'ї, між ними малюнки Бориса Крюкова.

● **З'їзд колишніх семінаристок і вихованок Сестер Василіянок**, заповіджений на 27 і 28 листопада 1964 р., з різних від Комітету незалежних причин, перенесено на наступний рік. Однією з важливіших причин було те, що Світова Вистава у листопаді буде вже закрита, чого Комітет не передбачив. Повідомлення в справі З'їзду буде подано до преси своєчасно.

● **У Здвизі Европейської Молоді**, що відбувся в квітні 1964 р. в Антверпені, Бельгія, взяли участь 17 груп від дев'яти різних країн Европи, в тому числі українська група під нашим національним прапором. Здвиг був підготований і скликаний Федеральним рухом об'єднання Европи. Українці взяли участь і в концерті — з великим успіхом виступав там танцювальний гурток „Полтава", під керівництвом В. Дерев'янка. В часі Здвигу всі національні групи дефілювали вулицями Антверпену із своїми прапорами.

Збори Відділів Українського Народного Союзу

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па. Побір вкладок Т-ва Дністер 430 Відділ відбудеться як слідує: 12 липня ц. м. в „Тризубі" в год. 1-3 по пол.; 19 липня ц. м. в Укр. Клюбі при Френклін вул. в год. 11:30-1:30 по пол.; 25 липня ц. м. в Укр. Клюбі при 23-ій і Бравн вул. в год. 7-9 веч. Просимо відібрати чеки-дивіденди. — О. Вакай, секр.

Вступайте в члени УНСоюзу!

ЗМІНА АДРЕСИ

До Адміністрації „СВОБОДИ"
81-83 Grand Street
(P. O. Box 346)
JERSEY CITY, N. J. 07303

Долучую 10 центів — прошу змінити мою адресу.

Моя СТАРА АДРЕСА була:
ЧИСЛО ВІДДІЛУ (якщо член УНС) ....
Ім'я і прізвище: ....
Адреса: ....

Моя НОВА АДРЕСА така:
Ім'я і прізвище: ....
Адреса: ....

Купуйте в підприємствах, що оголошуються в „Свободі"

ТАРЗАН, ч. 5265. Тарзан промовляє...

RELUCTANTLY, YET DETERMINEDLY, THE NATIVES CLOSED IN AND TRAPPED THE WHITE MEN.

A JITTERY NATIVE HURLED HIS SPEAR--

AS IT STRUCK THE HUT WALL, TARZAN CRIED OUT IN DEFIANCE, "STOP!"

Неохоче, але рішуче тубільці зблизилися та оточили білих людей.

Неспокійний тубілець кинув свій спис...

Коли він поцілив у стіну халупи, Тарзан закричав із закликом не слухати. — Припиніть!